

โทษริบทรัพย์สิน³³

โทษริบทรัพย์สินนี้เป็นโทษ ที่แปลกกว่าโทษอื่น ๆ เป็นอันมาก ที่เห็นได้ชัดก็คือ โทษอื่น ๆ นั้นก่อนที่จะลงโทษ ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจึงจะลงโทษได้ แต่ในเรื่องโทษริบทรัพย์สินนั้นไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่าจะมีการกระทำผิดเกิดขึ้นหรือไม่ ศาลก็สั่งให้ริบทรัพย์สินได้ เว้นแต่ในบางกรณีซึ่งเราจะได้ศึกษาต่อไป และลักษณะของโทษริบทรัพย์สินที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั่นก็คือโทษริบทรัพย์สินนั้นไม่อาจเพิ่มหรือลดโทษได้ เช่นการริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 แม้จำเลยสารภาพก็ไม่อาจจะริบทรัพย์สินเพียงครึ่งเดียวได้ กล่าวคือ ถ้าครบองค์ประกอบความผิดและต้องตามหลักเกณฑ์ในเรื่องริบทรัพย์สินแล้ว การริบทรัพย์สินนั้นจะต้องริบทั้งหมดซึ่งอาจจะมีข้อปลีกย่อยไปกว่านี้บ้าง นั่นก็เป็นเพียงหลักย่อยที่แตกต่างกันออกไปเท่านั้น หลักใหญ่แล้วถ้าริบต้องริบเต็มจำนวน จะเพิ่มโทษริบทรัพย์สินไม่เด็ดขาดเกินจากที่มีทรัพย์สินของกลางหาได้ไม่

โทษริบทรัพย์สินนี้มีบทบัญญัติไว้นอกจากมาตรา 32, 33, 34 นี้แล้วยังมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอื่นอีก ดังนั้นการศึกษาเรื่องนี้จึงควรแบ่งหัวข้อศึกษาเป็นดังนี้ คือ

- ก. การริบทรัพย์สินตามกฎหมายอื่น
- ข. การริบทรัพย์สินตามหลักในประมวลกฎหมายอาญา

³³ บางประเทศถือว่าการริบทรัพย์สินไม่ใช่โทษ ปรากฏรายละเอียดตามรายงานการประชุมกรมการวิสามัญ ครั้งที่ ๑๑/๒๔๔๕ ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๔๕.

ตามหัวข้อดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจแยกอธิบายได้ดังนี้

ก. การริบทรัพย์ตามกฎหมายอื่น

การริบทรัพย์นั้น ดังกล่าวแล้วว่า มิได้มีบัญญัติไว้เฉพาะแต่ในมาตรา 32, 33, 34 นี้เท่านั้น แม้ในประมวลกฎหมายอาญานี้เองก็ยังบัญญัติไว้เป็นเฉพาะ เช่นการบัญญัติถึงการริบทรัพย์อันเป็นอาวุธซึ่งบุคคลพาไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยเปิดเผยหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการรื่นเริงหรือการอื่นใด นอกจากศาลจะลงโทษปรับแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบอาวุธนั้นได้ด้วย (มาตรา 371) และแม้ว่าอาวุธที่พกพาไปดังกล่าวนั้นจะเป็นอาวุธซึ่งได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานให้มีได้ก็ตาม ศาลก็สั่งให้ริบได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 81/2505) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักคนละ เรื่องคนละหลักกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 33 เพราะมาตรา 33 นั้นจะริบได้ก็ต่อเมื่อเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิด แต่กรณีพกพาอาวุธตามมาตรา 371 จะเห็นได้ว่าอาวุธที่พกพานั้นไม่ใช่สิ่งที่ใช้ในการกระทำความผิดแต่อย่างใด ถ้าอาศัยหลักในมาตรา 33 แล้วก็จะริบอาวุธดังกล่าวนั้นไม่ได้

การริบทรัพย์นอกจากที่กล่าวมานั้น กล่าวคือ การริบทรัพย์ตามกฎหมายอื่นได้ ขอให้ผู้ศึกษาพึงระลึกว่า ต้องเป็นเรื่องที่กฎหมายอื่นนั้นบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เจาะจง เท่านั้น เพราะถ้าไม่มีบทบัญญัติใน

1238/2517) ขายสลากกินแบ่งครึ่งใบราคา 5 บาท 50 สลาก ค่ำ
 ลากสิบเงินทั้ง 5 บาท 50 สลาก ค่ำ ไม่ใช้รับเฉพาะ 50 สลาก ค่ำ
 เกินราคาเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 2839/2516) ตะเกียงแขวน
 ให้อ่างตามปกติ แต่ได้อาศัยเล่นการพนันโดยอาศัยแสงสว่างจาก
 ตะเกียงนั้น ไม่รับตะเกียง เพราะไม่ได้ใช้ตะเกียง เป็นเครื่องมือ
 ในการ เล่นพนันโดยเฉพาะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1542/2508)

ข. การรับทรัพย์ตามหลักในประมวลกฎหมายอาญา

การรับทรัพย์ดังกล่าวนี้ หมายความว่า การรับทรัพย์เฉพาะที่
 บัญญัติไว้ในมาตรา 32, 33, 34 ซึ่งจะอธิบายเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การรับทรัพย์โดยเด็ดขาด
 2. การรับทรัพย์โดยเด็ดขาดแต่มีข้อยกเว้น
 3. การรับทรัพย์โดยดุลยพินิจของศาล
- ตามหัวข้อดังกล่าวแล้ว อธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. การรับทรัพย์โดยเด็ดขาด³⁴ การรับทรัพย์โดยเด็ดขาดหรือ
 การรับทรัพย์ซึ่งไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ นี้เป็นเรื่องที่คำนึงถึงสภาพของ
 ทรัพย์ว่าเป็นฐานที่ตั้งของความผิดหรือเป็นผิดในตัวหรือไม่นั้นเอง
 ดังที่บัญญัติในมาตรา 32 ว่า ทรัพย์สิ่งใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใด
 ทรัพย์หรือมีไว้ เป็นความผิดให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความ
 ผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการรับ
 ทรัพย์โดยเด็ดขาดนี้อาจแยกได้ว่า

³⁴ หรือ เรียกว่ารับโดยไม่มีข้อยกเว้น และเป็นกรณีศาลต้องรับ.

1.1 ทรัพย์สินที่มีไว้หรือมีไว้ เป็นความผิด

1.2 ไม่ว่าจะ เป็นของผู้กระทำผิดและมีผู้ถูกลงโทษหรือไม่

ทรัพย์สินที่มีไว้หรือทำขึ้นเป็นความผิดนั้น พิจารณาจากตัวทรัพย์สินนั้นเองว่าเป็นฐานที่ตั้งแห่งความผิดหรือไม่ หากเป็นฐานที่ตั้งแห่งความผิด หรือเห็นได้ชัดว่าเป็นผิดอยู่ในตัวแล้วก็ย่อมเป็นสิ่งที่ต้องริบตามมาตรานี้ เช่น อาวุธปืนที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มี และไม่มีทะเบียน สู่ราเดือน อาวุธที่ใช้ในราชการสงคราม บรรดาของปลอม เช่น ธนบัตรปลอม อากรปลอม บรรดาไม้หรือของป่าอันได้มาเนื่องจากการกระทำผิดต่อพระราชบัญญัติป่าไม้

ทรัพย์สินซึ่งมีไว้หรือทำขึ้นเป็นความผิดนั้น ต้องเป็นทรัพย์สินที่เห็นได้ว่าเป็นผิดในตัวเอง หาใช่เป็นเพราะการไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายหรือไม่ เช่น ไม้ที่รับอนุญาตให้ตัดโค่นแล้วออกจากป่าโดยไม่มีใบเบิกทาง และไม่ได้แจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตรา เพื่อคำนวณค่าภาคหลวงก่อน เป็นการละเว้นการปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำไม้เท่านั้น ไม้ที่นำออกจากป่านั้นจึงไม่ใช่ไม้ที่โค่นมาหรือมีไว้เป็นผิด ริบของกลางไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 557/2514) ชื่ออาวุธปืนที่มีทะเบียนแต่มีไดโอนให้ถูกต้อง จึงเป็นผิดที่มีไดโอนให้ถูกต้อง เท่านั้น ส่วนปืนนั้น เป็นปืนมีทะเบียนจึงมิใช่ทรัพย์สินที่มีไว้ เป็นความผิดริบไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 530/2511) มีเนื้อสุกรไว้จำหน่ายทั้งตัว แต่มีไคมีใบให้ฆ่าสุกรกำลับตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 ความผิดกรณีนี้จึงผิดที่ไม่มีใบอนุญาตให้ฆ่าสัตว์กำกับเท่านั้น

ส่วนเนื้อสุกรนั้นไม่ใช่สิ่งที่มีไว้ เป็นความผิดจึงริบเนื้อสุกรตามมาตรา 32 ไม้ไค้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 475/2506) อาวุธปืนที่มีทะเบีชนแล้ว ไม่ใช่สิ่งที่มีไว้เป็นผิดตามมาตรา 32 ริบไม้ไค้ แต่ถาการที่พกพาไปในที่ชุมนุมชนโดยไม่มีเหตุอันควรนั้น แม้จะทำให้ปืนนั้นเป็นสิ่งที่ริบไม้ไค้ตามมาตรา 32 ก็ตาม แต่ปืนนั้นเป็นสิ่งที่เรียกว่าวัตถุแห่งการกระทำผิด ข้อมริบไม้ไค้ตามมาตรา 33 แล้วแต่ดุลพินิจของศาลเป็นเรื่อง ๆ ไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 989/2508)

ข้อที่ต้อค่านึงอีกประการหนึ่งในเรื่องการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดนี้ก็คือ โทษริบทรัพย์สินนั้น เป็นโทษที่มุ่งที่ตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ (คำพิพากษาฎีกาที่ 52/2516) ต่างกับโทษสถานอื่นแม้จำเลยจะไม่ต้อรับผิดหรือแม้ไม่ต้อรับโทษ เช่น อายุไม่เกิน 7 ปีหรือ 14 ปี เหล่านี้ศาลก็สั่งให้ริบของกลางได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 246/2516) โดยเฉพาะกรณีทรัพย์สินของกลางซึ่ง เป็นทรัพย์สินที่มีหรือทำขึ้น เป็นความผิดนี้ กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง เลขที่เดียวว่า ให้ริบโดยไม่ต้อง ค่านึงถึงว่ามีผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ที่เป็นเช่นนี้ก็ เพราะทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเอง เป็นสิ่งที่ผิดอยู่ในตัวแล้ว จึงต้อริบเสีย

เป็นที่น่าสังเกตุว่า โดยหลักของการลงโทษแล้ว จะลงโทษ ³⁵ ผู้ที่มีได้รู้เห็น เป็นใจช่วยในการกระทำความผิดมิได้ และในกรณีที่ริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดนี้หากปรากฏว่าทรัพย์สินที่ริบนั้น เป็นของผู้ที่มีได้กระทำความผิด ก็ยังบัญญัติให้ริบ ซึ่งถ้ามองอย่างผิวเผินอาจมีกรณีเป็นที่สงสัยได้ แต่โดยความเป็นจริงแล้ว ข้อมไม่มีใครแสดงตนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

35 ในรัฐธรรมนูญจะกำหนดหลักนี้ไว้ทุกฉบับ เว้นแต่รัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตย.

ของกลางนั้น เพราะเท่ากับนำตัวเข้ารับโทษเพราะทรัพย์สินดังกล่าวนั้น เป็นผิดหากมีไว้หรือทำขึ้น ประกอบกับทรัพย์สินดังกล่าวนี้เป็นสิ่งผิดกฎหมายภายในตัวดังกล่าว กฎหมายจึงมิได้บัญญัติยกเว้นไว้สำหรับผู้ที่ มิรู้เห็น เป็นใจช่วยในการกระทำความผิด

2. การริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดแต่มีข้อยกเว้น การริบทรัพย์สินตามข้อนี้เป็นการริบโดยเด็ดขาด กล่าวคือ ศาลจะใช้ดุลพินิจว่าจะริบก็ได้หรือไม่ริบก็ได้ ไม่ได้เลย เป็นกรณีที่ศาลต้องสั่งให้ริบเสมอ แต่ก็มีข้อยกเว้นไว้ในเรื่องที่ว่าทรัพย์สินที่จะริบนั้นเป็นของผู้คนที่มิได้รู้เห็น เป็นใจช่วยในการกระทำความผิดแล้วศาลก็ไม่อาจริบได้ ซึ่งแยกหลักได้ดังนี้ คือ

2.1 ทรัพย์สินซึ่งให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือ มาตรา 202 หรือ³⁶

2.2 ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิดหรือ เพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

กรณีตาม 2.1 และ 2.2 นั้นให้ศาลริบเสมอ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้คนที่มิได้รู้เห็น เป็นใจช่วยในการกระทำความผิด (มาตรา 34)

การให้ทรัพย์สินตามข้อ 2.1 นั้นเป็นกรณีที่เกิดขึ้นโดยผู้รับมีตำแหน่งหน้าที่ เป็นการได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน ส่วนทรัพย์สินตามข้อ 2.2 นั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งให้ไป

³⁶ เป็นความผิด เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือการรับสินบนของเจ้าพนักงาน.

เพื่อให้บุคคลกระทำความผิด เช่น จำจวน (มาตรา 84) หรือให้
 ภายหลังกระทำความผิด และทรัพย์สินที่ได้ให้ไม่ว่า เป็นกรณีตามข้อ
 2.1 หรือ 2.2 ก็ตาม จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงด้วยว่าได้ส่งมอบ
 ให้แก่กันแล้ว จึงจะริบตามมาตรา 34 นี้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่
 857/2486) ถ้า เป็นเพียงให้คำมั่นว่าจะให้หรือกล่าวว่าจะให้
 จะริบตามมาตรา 34 ไม่ได้ แต่ถ้าริบตามมาตรา 33(1)³⁷ คือริบโดย
 คุณพินิจของศาลได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 271/2487)

การริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด แต่มีข้อยกเว้นนี้ใกล้เคียงกับหลัก
 เกณฑ์ในเรื่องการริบทรัพย์สินโดยคุณพินิจของศาลมาก วิธีแยกหรือ
 วินิจฉัยว่าเป็นการริบทรัพย์สินตามเกณฑ์ใดหรือจะใช้หลักใดนั้นให้จำหลัก
 ที่ว่าการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดแต่มีข้อยกเว้นนั้นจะต้องปรากฏว่า
 เป็นทรัพย์สินที่ได้ให้หรือได้มาโดยการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่
 ราชการ เพื่อให้จูงใจ หรือให้รางวัลในการกระทำความผิด ส่วนการ
 ริบทรัพย์สินโดยคุณพินิจของศาลนั้น เป็นการริบทรัพย์สินซึ่งได้ให้หรือได้มาใน
 การกระทำความผิดซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้จะได้อธิบายต่อไป

3. การริบทรัพย์สินโดยคุณพินิจของศาล การริบทรัพย์สินนี้
 นี้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 33 ซึ่งบัญญัติว่า ในการริบทรัพย์สิน นอกจาก
 ศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมี
 อำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้ เพื่อใช้ในการกระทำ
 ความผิด หรือ

³⁷ ถ้า เป็นกรณีส่งมอบทรัพย์สินให้แล้วรับ ได้ตามมาตรา ๓๔ แต่ถ้ายังไม่ส่งมอบก็รับได้

ตามมาตรา ๓๓ (๑) ในฐานะ เป็นทรัพย์สินที่มีไว้ เพื่อใช้ในการกระทำความผิด.

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่
ทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็น
เป็นใจด้วย ในการกระทำความผิด

กรณีที่ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินตามกฎหมายอื่นนั้นได้อธิบาย
ไว้ในข้อ ก. แล้ว

ในการริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 อันเป็นการริบทรัพย์สินโดยใช้
ดุลพินิจ กล่าวคือ ศาลเห็นสมควรจะไม่ริบก็ได้ จะริบก็ได้ แล้วแต่
กรณีไป แต่เป็นข้อที่ควรเข้าใจเพิ่มเติมไว้อีกว่า การริบทรัพย์สินตาม
มาตรา 33 นี้เป็นหลักทั่วไป แม้กฎหมายอื่นจะบัญญัติเรื่องริบทรัพย์สิน
ไว้บางมาตรา บางเรื่องไว้แล้วก็ตาม ถ้าหากไม่ปรากฏอย่างชัดเจน
ว่ากฎหมายในเรื่องนั้นมุ่งที่จะใช้บทบัญญัติเฉพาะให้เห็นว่าไม่ต้องการ
ให้ริบทรัพย์สินนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้แล้ว ข้อมโนหลักทั่วไปคือ
มาตรา 33 นี้ไปใช้เสมอไป เช่น จำเลยริบทรัพย์สินโดยรู้ว่าทรัพย์สิน
ดังกล่าวเป็นของที่มาเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดพระราชบัญญัติ
ศุลกากร แม้ศาลจะริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติศุลกากรไม่ได้ก็ตาม
ศาลก็ริบทรัพย์สินของกลางได้ตามมาตรา 33 (คำพิพากษาฎีกาที่
531/2510) การริบตามพระราชบัญญัติศุลกากรนั้นแม้ศาลริบตาม
ความผิดในมาตราหนึ่งไม่ได้ ศาลก็ใช้บทบัญญัติทั่วไปคือมาตรา 33
ประมวลกฎหมายอาญาริบได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2512)³⁸

ทรัพย์สินที่ใช้ดุลพินิจริบได้ประการแรกนั้นก็คือทรัพย์สินที่ได้ใช้
ในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เช่น
มีดทำครัวแต่ได้ใช้ทำผู้อื่น ฤๅณเจมี ส่วนเจจะจัดจะเพื่อลักทรัพย์

38 อ้างแล้วตาม ๓๗.

ซึ่งจะเห็นได้ว่าทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความคิดนั้นหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความคิดนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นอาวุธ (มาตรา 1 (5) เสมอไป เพียงแต่ได้ข้อเท็จจริงว่าเป็นสิ่งที่ได้ใช้ในการกระทำความคิดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความคิดคำกล่าวใช้ดุลพินิจจับได้

ส่วนปัญหาที่ว่าอย่างไรจึงเรียกว่า เป็นการกระทำความคิดนั้น ต้องดูที่บทบัญญัติของฐานความผิดแต่ละฐานไปว่ามีองค์ประกอบความผิดอย่างไรบ้าง หากผู้กระทำได้กระทำไปครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นผิดแล้ว ก็เรียกว่า เป็นการกระทำความคิดหรือในกรณีที่กฎหมายยกเว้นไว้ว่าไม่เป็นผิดไม่ต้องรับโทษ เช่น การกระทำที่เรียกว่า เป็นการป้องกันตามมาตรา 68 นั้นก็ไม่ควรรับ(คำพิพากษาฎีกาที่ 552/2515)

ทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความคิดนั้นต้องข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไปว่า การกระทำความคิดนั้นจะมีขึ้นไม่ใดหากไม่มีการใช้ทรัพย์สินนั้น จึงเรียกได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความคิด เช่น จำเลยวิ่งราวทรัพย์สิน แล้วพาทรัพย์สินหลบหนีไปโดยใช้รถจักรยานสองล้อเป็นพาหนะ ดังนี้ รถจักรยานสองล้อนั้นจำเลยใช้ภายหลังกระทำความคิด ไม่ใช่ใช้ในขณะที่กระทำความคิดวิ่งราวทรัพย์สิน ไม่เข้าเกณฑ์ที่จะรับตามมาตรา 33(1) ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2529/2518) พวกของจำเลยเข้าไปชิงทรัพย์สินโดยจำเลยจอร์จรถจักรยานคอสซออยู่ เมื่อพวกของจำเลย ชิงทรัพย์สินได้มาแล้วจำเลยก็พาพวกจำเลยหนีโดยใช้จักรยานยนต์เป็นพาหนะ รถจักรยานยนต์ไม่ใช่สิ่งที่ใช้ในการกระทำความคิด เป็นเพียงพาหนะไปมาและพาจำเลยกับพวกจำเลยหลบหนีได้สะดวกขึ้นเท่านั้น ไม่ควรรับตามมาตรา 33(1)

(คำพิพากษาฎีกาที่ 2615/2518) จำเลยได้รับอนุญาตให้ขายยาประเภท ค. ซึ่งตามกฎหมายจะขายยาอันตรายไม่ได้ เพราะเป็นยาลดะประเภทลับที่ได้รับอนุญาต เมื่อจำเลยขายยาอันตรายด้วยจำเลยจึงคิดว่าขายยาอันตรายโดยมิได้รับอนุญาต ยาของกลางจึงมิใช่ของที่ใช้ในการกระทำความผิด วิชาของกลางตามมาตรา 33(1) ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 389/2512, 998/2512) เรือยนต์ที่คนร้ายใช้เป็นพาหนะไปปล้น มิได้ใช้ร่วมในการกระทำความผิดด้วย ถึงจะปรากฏว่าจำเลยใช้เรือยนต์ดังกล่าวชนของที่ปล้นมากก็ตาม เรือยนต์เป็นพาหนะไปมาในท่านองเดียวกัน ไม่ควรริบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 231/2500)

การที่จะพิจารณาว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมิได้ใช้ใช้ในการกระทำความผิดนั้น ดังได้กล่าวมาแล้วว่าต้องดูข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่ถ้าจะจับเป็นหลักไว้ก็ควรจะต้องยึดหลักที่ว่าทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนั้น ต้องเป็นเรื่องที่ว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นส่วนสำคัญที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเป็นเครื่องมือโดยตรงในการกระทำความผิดและต้องปรากฏว่าได้ใช้ในขณะที่กระทำความผิดนั้นด้วย เช่น เสื้อที่ใช้ขู่นอนแต่ไปขูเพื่อเล่นการพนัน ดังนั้นศาลไม่ริบ แต่ถ้ามีเสื้อไว้เพื่อเล่นการพนันโดยเฉพาะศาลก็สั่งให้ริบได้ หรือในกรณีตะเกียงที่จุดไฟสว่างตามปกติแล้ว แต่ได้อาศัยแสงสว่างเล่นการพนันด้วยดังนั้นก็ไม่ริบเพราะมิได้ใช้ในกิจการพนัน โดยเฉพาะเสื้อผ้าที่สวมไปกระทำตามปกติไม่ริบ แต่ถ้าเป็นชุดพิเศษ เช่น ชุดไอ้โม่งเพื่อทำความผิดดังนี้ควรริบ

ทรัพย์สินที่ศาลอาจสั่งริบได้อีกประการหนึ่งก็คือ ทรัพย์สิน
 ที่ได้มาโดยการกระทำความผิด หมายถึงว่า เมื่อมีการกระทำความ
 ผิดฐานหนึ่งฐานใดขึ้นแล้วผู้กระทำผิดได้ทรัพย์สินของกลางมาเพราะการ
 กระทำผิดนั้น เช่น จำเลยขายสลากกินแบ่งเกินราคา กล่าวนคือขาย
 ครั้งใบราคา 5 บาท 50 สลากครั้งนี้ เงิน 5 บาท 50 สลากครั้งนี้
 เป็นเงินที่ได้มาโดยการกระทำผิด ศาลริบเงินทั้ง 5 บาท 50 สลากค
 นั้นได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2839/2516) เงินที่ได้จากการ เล่นการ
 พนัน ริบได้ แต่ถ้าเงินที่ได้จากการพนันซึ่งได้รับอนุญาตให้เล่นได้นั้น
 ริบไม่ได้

มีปัญหาที่น่าคิดอยู่เรื่องหนึ่งที่ว่า ตามคำพิพากษาฎีกา
 1257/2500 ซึ่งพิพากษาว่า เงินที่หญิงได้มาโดยการรับจ้างให้ชาย
 ขาเรานั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาเพราะการกระทำความผิดซึ่งในขณะที่
 พิพากษาเรื่องนั้นนั้นมีข้อเท็จจริงว่า การค้าประเวณีนั้นอาจทำได้โดย
 ชอบ แต่ปัจจุบันนี้การค้าประเวณีไม่อาจจะทำได้เพราะห้ามเด็ดขาด
 แล้ว จึงมีปัญหากว่าถ้าในปัจจุบันนี้กรณีที่เงินค่าจ้างหญิงที่ได้จากการรับ
 จ้างให้ชายขาเรานั้นยังคงจะถือตามแนวฎีกาเดิมหรือไม่ ซึ่งผู้เรียบ
 เรียงเห็นว่า น่าจะริบได้เพราะเป็นเงินที่ได้มาเพราะการกระทำ
 ความผิดโดยตรง

การริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 นี้มีข้อยกเว้นไว้ในกรณีที่
 เจ้าของทรัพย์สินอันเป็นของกลางนั้นมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการ
 กระทำความผิดครั้งนี้ศาลจะไม่ริบ และขอให้ทำความเข้าใจไว้ด้วยว่า
 การริบตามมาตรานี้ในดุลพินิจของศาล แม้ศาลเห็นว่า เป็นสิ่งที่ใช้หรือ
 มีไว้เพื่อกระทำผิดหรือ เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด

ก็ตาม ศาลจะไม่รับก็ได้

การริบทรัพย์สินตามมาตรา ๓๕ โดยปกติถ้าให้ริบทรัพย์สินเต็มจำนวน หรือเต็มตัวทรัพย์สิน เช่น ช้างก็ต้องริบทั้ง เชือก เว้นแต่กรณีที่เจ้าของ มิได้รู้เห็น เป็นใจด้วย หรือทรัพย์สินนั้นมิใช่ของผู้กระทำผิดเต็ม จำนวน เช่น ช้างของกลางเป็นกรรมสิทธิ์รวมของบุคคลสองคนคนละ กึ่ง เจ้าของคนหนึ่งรู้เห็นเป็นใจช่วยในการใช้ช้างกระทำผิด ดังนี้ ศาลย่อมริบของกลางคือช้างได้เพียงกึ่งหนึ่ง เท่านั้น คือริบเฉพาะ ส่วนของผู้รู้เห็น เป็นใจช่วยในการกระทำผิด จะริบทั้งหมดไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2510)³⁹

ผลของการริบทรัพย์สิน

เมื่อมีการริบทรัพย์สินโดยคำพิพากษา เกิดขึ้นแล้วมีผลตาม มา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 35 ว่า ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้อำนาจทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ อาจแยก หลักเกณฑ์กรณีศาลได้มีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินว่ามีผลดังต่อไปนี้

1. ทรัพย์สินที่ริบตก เป็นของแผ่นดิน
2. ศาลจะพิพากษาให้ทำให้อำนาจทรัพย์สินที่ริบนั้นใช้ไม่ได้หรือ ทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้

³⁹ การริบทรัพย์สินซึ่งเป็นทรัพย์สินแบ่งไม่ได้ ศาลจะริบมาทั้งหมด ขยายทอดตลาด เป็นตัวเงิน แล้วจึงมาแบ่งคืนให้ เฉพาะส่วนของผู้ที่มีรู้เห็น เป็นใจด้วย .

คำว่าทรัพย์สินที่รับตก เป็นของแผ่นดินนั้นทำให้เข้าใจได้ว่า การที่ศาลให้มีคำพิพากษาให้รับทรัพย์สิน ตัวทรัพย์สินที่ส่งให้รับต้องมีตัวตนอยู่⁴⁰ เพราะถ้าไม่มีตัวทรัพย์สินเสียแล้วจะรับหรือให้ตก เป็นสมบัติของแผ่นดินได้อย่างไร เช่น อาวุธปืนที่จำเลยมีไว้ในครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่จำเลยได้ซ้วางทิ้งเสียก่อนที่จะได้ตัวจำเลยมาสอบสวน ดังนี้ ศาลย่อมไม่สั่งให้รับทรัพย์สินคือปืนนั้น ตามที่โจทก์ขอให้รับ เพราะไม่มีอะไรตกเป็นของแผ่นดินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 35 นั้นได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 804/2505, 1587/2505) และแม้ทรัพย์สินที่ศาลให้รับจะมีได้นำมาอยู่ต่อหน้าศาล เช่น เจ้าพนักงานสอบสวนได้ค้นให้ไปก่อนศาลพิพากษาแล้วก็ตาม หากทรัพย์สินนั้นมีอยู่ก็พิพากษาให้รับได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 377/2506) เพราะดังที่ทราบมาแล้วว่า เรื่องการรับทรัพย์สินนั้นกฎหมายมิได้บัญญัติให้รับได้เฉพาะทรัพย์สินที่นำมาอยู่ในฮานาจศาลหรือเจ้าพนักงานเท่านั้น แต่มุ่งหมายถึงตัวทรัพย์สินที่จะรับได้นั้นเอง เป็นสำคัญ และเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติตามมาตรา 37 มาประกอบด้วยยิ่งจะเห็นได้ชัดแจ้งว่า แม้ตัวทรัพย์สินจะมีได้อยู่ในฮานาจศาลหรือเจ้าพนักงานศาลก็พิพากษาให้รับได้ ขอเพียงให้ตัวทรัพย์สินนั้นมีอยู่ และเมื่อพิพากษาให้รับแล้ว ผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่รับไม่ยอมส่งให้ตามระยะ เวลาที่ศาลกำหนด ศาลก็มีวิธีบังคับได้ตามมาตรา 37 หลักที่ควรจำในเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า ทรัพย์สินที่รับนั้นต้องมีตัวมีตนให้รับได้ จะอยู่ที่ผู้ใดไม่สำคัญ และดูที่ว่าทรัพย์สินที่ส่งให้รับนั้นในขณะทีกระทำผิด เป็นของผู้ใด เพราะอาจมีปัญหาตามมาได้ว่า ขณะที่ศาลสั่งให้รับนั้น ทรัพย์สินที่รับนั้นตกเป็นของผู้อื่นหรือโอนไปแล้ว

⁴⁰ ทรัพย์สินตก เป็นของแผ่นดิน หมายถึงตก เป็นของรัฐหรือของประเทศ.

กรณีเรื่องทรัพย์สินที่รับได้โอนไปแล้วนั้นแยกได้ ดังนี้

ก. การโอนไปนั้นเป็นการกระทำผิด เช่น ขายเนื้อสุกรโดยผิดกฎหมาย ขายสุราโดยผิดกฎหมาย ดังนี้ จะเห็นได้ว่าเนื้อสุกรหรือสุรานั้นได้โอนไปยังผู้ซื้อแล้ว ปัญหาจึงมีอยู่เพียงว่าผู้ซื้อหรือรับโอนนั้นทราบหรือไม่ว่าเนื้อสุกรหรือสุรานั้นผู้ขายขายให้โดยมีข้อขัดข้องกฎหมาย ถ้าปรากฏว่าผู้ซื้อเห็นเป็นใจด้วย การขายนั้นก็ย่อมตกเป็นโมฆะ ผู้ซื้อยังไม่ได้กรรมสิทธิ์ แต่ถ้าผู้ซื้อมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยดังนี้ทรัพย์สินคือเนื้อสุกรและสุราดังกล่าวนั้นย่อมตกเป็นของผู้โอนในขณะกระทำผิดนั้นแล้วจึงสั่งให้รับไม่ได้ เช่น จำเลยถูกฟ้องว่ากระทำผิดตามพระราชบัญญัติการค้าชาว พ.ศ. 2489 โจทก์ขอให้ส่งคืนหรือให้ใช้ราคาข้าวที่จำหน่ายไปแล้วดังนี้ ข้าวที่จะรับยอมไม่มี ศาลจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าจะให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาตามคำขอในฟ้องของโจทก์หรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1396/2511)

ข. ทรัพย์สินที่สั่งรับได้โอนไปภายหลังกระทำผิด โดยได้จำหน่ายจ่ายโอนไปภายหลังที่ได้กระทำผิดแล้วดังนี้ ศาลก็ย่อมสั่งให้รับได้ เช่น ก. ยืมผิดของ ข. เพื่อนำไปตัดหิน แต่นำไปใช้ฆ่า ค. โดย ข. มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยดังนี้ ศาลรับมีคืนไม่ได้ แต่ถ้าปรากฏว่ามีคืนนั้นเป็นของ ก. เองและใช้ฆ่า ค. ดังนี้ศาลอาจรับได้ (มาตรา 33(1)) และปรากฏต่อไปอีกว่าหลังจากฆ่า ค. แล้ว ก. ได้นำมีดไปให้บุคคลอื่น ดังนี้จึงเป็นปัญหาว่าศาลจะสั่งให้รับมีคืนที่อยู่ผู้อื่นได้หรือไม่ ซึ่งมีตัวอย่างคำพิพากษาในเรื่องเช่นเดียวกันนี้ว่า ศาลสั่งให้รับได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 736/2482, 742/2491) เพราะถ้าจะอ้างผู้อื่นหรือเจ้าของทรัพย์สินคนใหม่ที่มีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยใน

การกระทำความผิดที่ตั้งบัญญัติไว้บรรดาของมาตรา 33, 34 นั้น ไม่ได้ เพราะในขณะกระทำความผิดนั้น ตัวเจ้าของทรัพย์สินได้ใช้ทรัพย์สินนั้นเองในการกระทำความผิด ในข้อสรุปก็คือ ต้องดูว่าในขณะกระทำ ความผิดนั้นทรัพย์สินที่จะริบเป็นของผู้ใด เจ้าของรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำ ความผิดหรือไม่ หากรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำ ความผิดแต่ทรัพย์สินภายหลังนั้นตก เป็นของผู้อื่นศาลก็สั่งให้ริบได้

ส่วนทรัพย์สินที่ริบตามมาตรา 32 นั้นไม่มีปัญหาจะเป็นของผู้ใด ก็สั่งริบได้ และต้องริบเสมอ การริบทรัพย์สินนี้เมื่อริบแล้วก็ตกเป็น ของแผ่นดิน จึงมีข้อสงสัย เกิดอีกว่า ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นของแผ่นดิน แล้วศาลก็ไม่ต้องสั่งให้ริบ เช่น ทรัพย์สินของกลางเป็นวัตถุโบราณตาม พระราชบัญญัติโบราณสถาน พ.ศ. 2504 ซึ่งข้อมเป็นทรัพย์สินของ แผ่นดินอยู่แล้ว ศาลจะไม่สั่งริบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1558/2509)

เมื่อศาลสั่งให้ริบและได้ทรัพย์สินตกมาเป็นของแผ่นดินแล้วความ มาตรา 35 ยังบัญญัติต่อไปอีกว่า ศาลอาจสั่งให้ทำลายหรือทำให้ใช้ การไม่ได้ซึ่งทรัพย์สินที่ริบนั้นก็ได้นั้น ในทางปฏิบัติแล้ว เมื่อได้ทรัพย์สิน ที่ริบมาก็จะนำออกขายทอดตลาดนำเงินเป็นสมบัติของแผ่นดินไป แต่ ทรัพย์สินบางประเภทเช่น ผืน เหวโรอิน กัญชา เหล่านี้โดยสภาพของ ทรัพย์สินซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษก็ไม่อาจนำออกขายได้ ศาลก็สั่งให้เผา ไฟทำลายเสีย

การคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ

ในกรณีที่ผู้เป็นเจ้าของมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำ ความผิด แต่ทรัพย์สินของตนถูกลักให้ริบตามมาตรา 33 หรือ 34 แล้ว ก็อาจดำเนินการขอให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นได้ ทั้งนี้เป็นไปโดยขกบัญญัติ ของมาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของ เจ้าของที่แท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการ กระทำความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินนั้น ถ้าทรัพย์สินนั้นคงมีอยู่ ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน แต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริง นั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

จากมาตรา 36 ดังกล่าว จึงสรุปหลักเกณฑ์ในการขอ คืนทรัพย์สินที่ถูกริบดังนี้ คือ

1. ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34
2. ทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน
3. ผู้ขอต้องเป็นเจ้าของที่แท้จริง และมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วย ในการกระทำความผิด

1. การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบนี้ต้อง เป็นกรณีที่ศาลริบตาม มาตรา 33 หรือ 34⁴¹ กล่าวคือ ทรัพย์สินที่ริบโดยดุลพินิจของศาลหรือ ริบโดยเด็ดขาด แต่มีข้อยกเว้นว่าทรัพย์สินนั้นจะริบไม่ได้ ถ้าเจ้าของ มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด หรือโดยกฎหมายอื่น

⁴¹ ต้องตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร โปรดดูหลักการตีความกฎหมายอาญาจาก
 ธานีรินทร์ กษยวิเชียร, ศาสตราจารย์. การตีความกฎหมาย. กรุงเทพฯ :
 ชวนพิมพ์, ๒๕๒๓ หน้า ๓๔๘.

กรณีที่จะขอคืนทรัพย์สินที่รับไม่ได้ โดยเฉพาะกรณีที่ทรัพย์สินที่รับนั้น เป็นทรัพย์สินซึ่งมีหรือทำขึ้นเป็นความผิดอันเป็นการริบตามมาตรา 32 เท่านั้น นอกจากกรณีนี้แล้วย่อมขอคืนได้เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1602 - 1603/2509 ซึ่งพิพากษาว่า บทกฎหมายได้ก็ตามที่กำหนด ให้รับทรัพย์สินของผู้ที่เขามีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด และทรัพย์สินนั้นไม่เป็นทรัพย์สินที่บุคคลมีหรือทำขึ้นเป็นความผิดแล้ว ย่อมขัดกับการลงโทษตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา ย่อมขัดต่อธรรมนูญ หรือประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย นำมาใช้บังคับไม่ได้ เมื่อมีการขอให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบ จึงต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ของมาตรา 36

จึงเห็นได้ว่า การขอให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้น นอกจากจะเป็นการริบตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 แล้วยังอาจขอคืนทรัพย์สินได้ หากเป็นการริบตามกฎหมายอื่น และปรากฏว่าเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกริบมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด มียกเว้นเพียงการริบทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์สินมีหรือทำขึ้นเป็นความผิดตามมาตรา 32 เท่านั้นที่ขอคืนทรัพย์สินไม่ได้ และโดยข้อเท็จจริงแล้วก็ไม่แน่ว่าจะมีผู้ใดมาขอร้องขอให้คืนทรัพย์สิน เพราะทรัพย์สินนั้นเองเป็นผิดกฎหมาย ถ้าขอคืนไปคนเองก็ย่อมต้องมีความผิดที่มีทรัพย์สินเช่นนั้นไว้ในครอบครอง

2. ทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน ซึ่งก็เป็นหลักความจริงที่ว่า เมื่อทรัพย์สินนั้นไม่อยู่ในอำนาจหรือความครอบครองของเจ้าพนักงานแล้วก็ย่อมไม่มีทรัพย์สินที่จะคืนให้ได้ หรือกรณีที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ที่ผู้อื่นโดยเจ้าพนักงานยึดมาไม่ได้

3. ผู้ซื้อต้องเป็นเจ้าของที่แท้จริงและมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วย ในการกระทำความผิดนั้นควรคำนึงว่าผู้อื่นมิใช่เจ้าของที่แท้จริงจะมาร้องขอให้ศาลปล่อยคืนทรัพย์สินที่ริบไม่ได้เลย เช่น ศาลลงโทษจำเลย และริบไม้ของกลางตามพระราชบัญญัติป่าไม้ เมื่อคดีถึงที่สุด จำเลยยื่นคำร้องขอคืนไม้ของกลาง อ้างว่าเป็นทรัพย์สินซึ่งมีหรือทำขึ้นไม่ เป็นความผิดดังนี้ จำเลยร้องขอคืนไม่ได้ เพราะตามกฎหมายแล้ว (มาตรา 36) ผู้ที่ร้องขอให้คืนทรัพย์สินที่ริบนั้น เป็นเรื่องที่คนอื่นมาร้องขอ ไม่ใช่ให้จำเลยมาใช้สิทธิได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2690/2518) ในเรื่องเจ้าของนี้ ควรคำนึงถึงเรื่องกรรมสิทธิ์ กล่าวคือ ต้องให้ ผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นเองเป็นผู้ร้องขอ เช่น จำเลยเข้าซื้อ จักรยานส่งล้อไปจากผู้ให้ เข้าซื้อแล้วนำไปออกจลาจลกินรวบโดยผู้ ให้ เข้าซื้อมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วย คำนึงจะเห็นว่า กรรมสิทธิ์ในจักรยาน ชนิดยังมีได้เป็นของผู้เข้าซื้อ ผู้ให้ เข้าซื้อจึงขอให้คืนทรัพย์สินที่ริบได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1002/2503) ผู้เข้าซื้อไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริง เพราะการเข้าซื้อนั้นกรรมสิทธิ์ยังอยู่ที่ผู้ให้เข้าซื้อ ผู้เข้าซื้อจึงขอให้คืนทรัพย์สินที่ริบไม่ได้⁴² (คำพิพากษาฎีกาที่ 1786/2517) หรือใน กรณีที่ศาลริบรถยนต์ที่จำเลยเข้าซื้อมาแล้ว ภายหลังรถยนต์จึงตกมา เป็นของจำเลย และจำเลยได้โอนต่อให้ผู้ร้องอีกทอดหนึ่ง การโอน ให้แก่กันหลังจากศาลพิพากษาให้ริบแล้วนั้นผู้รับโอนไม่ได้กรรมสิทธิ์ ผู้ร้องมิใช่เจ้าของที่แท้จริงมาร้องขอให้คืนทรัพย์สินที่ริบไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 532/2513)

42 อุมাত্রา ๔๗๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ "เข้าซื้อ".

ผู้ร้องขอให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบ นอกจากจะต้องเป็นเจ้าของ
ของที่แท้จริงแล้ว ยังต้องปรากฏว่ามีใครเห็นเป็นใจช่วยในการกระ
ทำความผิด เช่น ผู้ร้องขอให้คืนทรัพย์สินที่ศาลริบไว้ตามมาตรา 33
(1) โดยร้องว่าเป็นทรัพย์สินของผู้ร้อง ไม่ได้อ้างว่าผู้ร้องมีใครเห็น
เป็นใจช่วยในการกระทำความผิด ศาลยอมยกคำร้องนั้น (คำพิพาก
ษาฎีกาที่ 1686/2516) คำร้องที่อ้างเพียงว่าเป็นทรัพย์สินของผู้
ร้อง ไม่ได้อ้างว่ามีใครเห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิดเป็น
คำร้องที่มีขอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1810/2517) ผู้แทนโดยชอบ
ธรรมของผู้เขาวรุเห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด ต้องคืน
ทรัพย์สินที่ริบนั้นให้ผู้เขาวรุ (คำพิพากษาฎีกาที่ 651/2507) และใน
กรณีที่ร้านค้าของผู้ร้องเปิดโทรทัศน์รายการมวย มีชาวบ้านมาดูและ
เล่นพนันมวยกัน ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องได้ห้ามปรามแล้ว จึงไม่
ถือว่าผู้ร้องรู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด ศาลคืนโทรทัศน์
ที่ริบให้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 744/2518)

4. ต้องร้องขอให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบต่อศาลภายในหนึ่งปี
นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด กล่าวคือการร้องขอให้คืนทรัพย์สินที่ถู
กริบต้องขอในขณะที่มีการพิจารณาคดี คือก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา
ให้ริบได้ แต่การคืนทรัพย์สินนั้นศาลจะคืนให้ทันทีทันใด โดยยังไม่ทราบ
ว่าจะริบหรือไม่ไม่ได้ และการที่ศาลคืนทรัพย์สินที่ริบนั้นไม่ว่าคดีถึงที่สุด
แล้วหรือไม่ก็ตาม เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วภายในหนึ่งปี (คำพิพาก
ษาฎีกาที่ 604/2514) กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วจึงมี
การคืนทรัพย์สินที่ริบได้ ถ้าทรัพย์สินที่ริบนั้น เป็นของผู้ที่มีใครเห็นเป็น
ใจช่วยในการกระทำความผิดและยังคงมีอยู่ในความครอบครองของ

43 ถ้าฟังข้อเท็จจริงได้ว่าผู้เขาวรุเห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด ผู้บรรยาย

เห็นว่าผู้เขาวรุจะขอคืนไม่ได้ กรณีนี้เป็นคนละเรื่องกัน เพราะผู้เขาวรุกับผู้แทน
โดยชอบธรรมเป็นคนละคนกัน เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรม เป็นผู้ทำผิด จึงไม่เกี่ยว
กับผู้เขาวรุ.

เจ้าพนักงาน

ข้อควรระวังก็มีแต่เพียงว่าผู้ร้องขอให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นต้องร้องขอภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด (ไม่ใช่นับแต่วันมีคำพิพากษา) คือคดีเป็นอันเสร็จเด็ดขาดแล้วผลเป็นที่แน่นอนว่าทรัพย์สินนั้นถูกริบ แต่ถ้าคดียังไม่ถึงที่สุดนั้นผู้ร้องก็ขอคืนทรัพย์สินไว้ก่อนได้ เพียงแต่ยังไม่อาจได้คืนเท่านั้น⁴⁴

วิธีบังคับเร่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบ

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ริบไม่ได้มาอยู่ในอำนาจศาล ในขณะที่มีคำพิพากษานั้น ศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้นได้ และออกสั่งให้จำเลยส่งทรัพย์สินที่ริบต่อศาลภายในกำหนดเวลา หากผู้ที่มีคำสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบ ไม่ส่งทรัพย์สินภายในกำหนดเวลาที่ศาลกำหนดแล้วศาลมีอำนาจสั่งต่อไปนี้ (ตามมาตรา 37)

1. ให้ยึดทรัพย์สินนั้น
2. ให้ชำระราคาหรือสิ่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดใช้ราคาจนเต็มหรือ
3. ในกรณีที่ศาลเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้ แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้ แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าภายหลังปรากฏแก่ศาลเองหรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่า ผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อน

⁴⁴ การร้องเข้ามาในคดีก่อนศาลพิพากษาให้ริบนั้น เป็นคนละประ เเด็นกันกับ เมื่อสั่งให้ริบแล้ว เพราะการสั่งให้ริบนั้นให้ขอคืนตามมาตรา ๓๖ แต่ถ้าศาลไม่สั่งริบทรัพย์สินก็ย่อมตกคืนแก่เจ้าของ.

ครบกำหนดก็ได้

ในหลักเกณฑ์การบังคับให้ส่งทรัพย์สินนั้น เป็นกรณีที่ใช้บังคับแก่จำเลยที่ถูกลงโทษ⁴⁵ จะใช้บังคับแก่ผู้อื่นด้วยไม่ได้⁴⁶ แม้ผู้อื่นจะรู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิดก็ตาม ก็เป็นเพียงแต่ไม่มีสิทธิขอให้คืนทรัพย์สินตามมาตรา 36 เท่านั้น

ส่วนการยึดทรัพย์สินนั้น ทรัพย์สินอยู่ที่อื่นใดหรืออยู่ที่บุคคลอื่นก็ย่อมส่งให้ยึดได้

ในกรณีโทษริบทรัพย์สินนั้นต้องพิจารณาว่า ทรัพย์สินที่ริบเป็นทรัพย์สินที่ริบตามมาตราใด ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ริบตามมาตรา 32 คือ เป็นทรัพย์สินที่มีหรือทำขึ้นเป็นความผิดแล้ว ย่อมดำเนินการริบต่อไปได้เสมอ เพราะการริบตามมาตรา 32 นั้นมีได้คำนี้ถึงว่า ทรัพย์สินที่ริบเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษหรือไม่ แต่ถ้าทรัพย์สินที่ริบนั้น เป็นการริบตามมาตราอื่นหรือกฎหมายอื่นก็ตาม คำลี้ก็ดำเนินการริบต่อไปได้ เพราะการริบทรัพย์สินนั้นถ้าริบแล้ว ทรัพย์สินนั้นย่อมตกเป็นของแผ่นดินในทันที (มาตรา 35) แม้ทรัพย์สินที่ริบนั้นอยู่ที่บุคคลอื่น คำลี้ก็ส่งให้ยึดมาเสียได้ แต่จะให้บุคคลอื่นชำระราคา หรือยึดทรัพย์สินอื่นชดใช้ราคาจนเต็มนั้นจะกระทำมิได้ เพราะบุคคลอื่นมิใช่ผู้กระทำความผิด

45 คือใช้หลักในมาตรา ๓๗ แก่จำเลยได้ทุกข้อ.

46 ถ้าตีความตามตัวอักษร ก็จะมีผลให้เกิดผลประหลาด จึงหมายความว่ามาตรา ๓๗ นี้ใช้แก่บุคคลภายนอกได้ เพียงให้ยึดทรัพย์สินได้เท่านั้นหลัก เกี่ยวกับการตีความให้บังเกิดผลประหลาดให้ดู ธานีนทร์ ทรัพย์วิเชียร, ศาสตราจารย์. วิทยานพคุณ. อ้างแล้ว หน้า ๓๘๘ - ๓๘๙.